

VÝZVA

World Literature Studies 1/2024

DERRIDA A LITERATÚRA

Editujú:

doc. PhDr. Marcel Forgáč, PhD. Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove

PhDr. Milan Kendra, PhD. Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove

Mgr. Alžbeta Kuchtová, PhD. Filozofický ústav Slovenskej akadémie vied

Dňa 9. októbra 2024 uplynie 20 rokov od úmrtia francúzskeho filozofa a spisovateľa Jacquesa Derridu. Pripomínajúc si toto výročie chceme ponúknuť priestor pre širšiu diskusiu o Derridových úvahách o literatúre.

Derridova dekonštrukcia výrazným spôsobom zasiahla do podmienok uvažovania o literatúre (a filozofii). Dodnes je Derridovmu pôsobeniu prisudzovaný koncept nivelizácie žánrového rozdielu medzi filozofiou, literatúrou a literárnou kritikou,¹ ktorého vyvrcholením malo byť paradigmatické vymazanie všetkých žánrových rozdielov.² Všeobecne rozšíreným tvrdením o Derridovej dekonštrukcii sa potom stalo to, že Derrida neustále proklamuje a manifestuje jednotu filozofického a literárneho diskurzu.³

Jacques Derrida sa voči takýmto interpretáciám svojho diela bránil. S odkazom na záverečné pasáže eseje *Biela mytológia* alebo na esej *Qual Quelle* zdôrazňoval, že jeho záujem o metaforu a fikcionalitu literatúry na jednej strane a o formálnu štruktúru, rétorickú organizáciu alebo o textové typy filozofického diskurzu na strane druhej ani „v najmenšom neznamená redukciu, nivelizáciu, asimiláciu, naopak, znamená snahu o spresnenie rozdielov“ (Derrida, J., 1988. *Limited Inc a b c....* Northwestern University Press, s. 156). Ilustratívne i reprezentatívne sa v tomto kontexte ukazuje jeho tvrdenie: „nikdy som neasimiloval tzv. filozofický text s tzv. literárnym textom. Oba typy sa mi zdajú byť neredukovateľne odlišné“ (Derrida, J., 1992. *Y a-t-il une langue philosophique?* In: *Points de suspension*. Galilée, s. 230).

¹ Pozri HABERMAS, J., 1985. *Der philosophische Diskurs der Moderne*. // HABERMAS, J., 1987. *The Philosophical Discourse of Modernity*. Frankfurt am Main, Suhrkamp Verlag.

² Pozri NORRIS, Ch., 1990. *Deconstruction, Postmodernism and Philosophy: Habermas on Derrida*. In: *What's Wrong with Postmodernism*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

³ Pozri GRYGAR, M., 2006. *Slovo, písmo, text. O strukturalizmu a dekonstrukcii*. In: O. SLÁDEK, ed. *Český strukturalismus po poststrukturalismu*. Brno: Host, s. 217.

V súvislosti s načrtnutým kontextom sa tematické číslo časopisu chce vyrovnáť so základnou otázkou, ako Derridova dekonštrukcia špecifikuje pojmy „literatúra“ a „literárnosť“, akým spôsobom ich začleňuje do úvah o všeobecnej štruktúre textuality. Rovnako nás bude zaujímať, v akom zmysle je porozumenie podmienkam literárneho písania dôležité pre dosiahnutie cieľov, ktoré Derrida formuloval vo vzťahu k možnostiam dekonštručného čítania diel logocentrickej tradície. Je známe, že Derridova dekonštrukcia sa realizuje na „okraji textov“ ako určitý spôsob ich čítania, k riešeniam nastolenej otázky je preto možné pristúpiť z viacerých/mnohých perspektív a kontextov. Privítame predovšetkým vyvážené interdisciplinárne príspevky, ktoré budú vo vzťahu k rozpisanej otázke rozvíjať tieto súvislosti:

- Derridovo zdôrazňovanie významu literárneho písania/literatúry v diskurzívnom kontexte, v ktorom je od čias Aristotela postulovaná nadradenosť logiky nad rétorikou – Derridove úvahy o vzťahu literatúry a filozofie.

- Derridova polemika s Jürgenom Habermasom (a diskusia, ktorú táto polemika vyvolala).

- Derridov vzťah k formalizmu a francúzskemu štrukturalizmu. Tento kontext zároveň vyzýva k premysleniu a pomenovaniu typologických súvislostí dekonštrukcie a českej štrukturalnej estetiky (ako sú predbežne naznačené v zborníkovom výstupe Sládek, ed., *Český štrukturalismus po postštrukturalismu*).

- Derridovo čítanie Kantovej *Kritiky súdnosti* v eseji *Parergon*.

- Derridove interpretácie literárnych diel (J.-J. Rousseaua, G. Flauberta, S. Mallarmého, M. Blanchota, J. Joycea, P. Valéryho a ďalších).

- Derridom definovaná rola metafory mimo literárneho diskurzu, vo vede a filozofii.

- Rola apórie v literatúre (nevypovedateľné ako základný prvok literárneho diskurzu).

- Vzťah stroja, nástrojov na písanie (písací stroj, klávesnica, ruka, pero) a textu, osamostatnenie diela od autora, rola nevedomia v procese písania, automatizácia písania u Derridu vo vzťahu k pojmu „smrť autora“ Rolanda Barthesa.

- Prítomnosť Derridovej dekonštrukcie v priestore odlišnosti *ženského písania* (Hélène Cixous, Sarah Koffman).

Vítané sú tiež príspevky, ktoré sa sústreďia na analýzu systémových momentov a pojmov, ktoré Derridova dekonštrukcia používa ako interpretačno-metodologické nástroje, napríklad pojem „nečistoty“ (výnamu, hraníc atď.), „gramatológie“ (literatúry), „metafory“ (napr. aj v kontexte Aristotelovej *Poetiky*), „otobiografie“, „spacializácia“ a podobne.

Jazyky príspevkov: slovenčina, čeština, angličtina, francúzština

Anotácie príspevkov (max. 3600 znakov) posielajte editorskému tímu na adresu marcel.forgac@unipo.sk a kópiu na adresu usvlwlit@savba.sk do **16. 6. 2023**.

O ďalšej spolupráci Vás budeme informovať do **23. 6. 2023**. Termín odovzdania príspevkov (max. 36 000 znakov) je do **30. 10. 2023**.